

4 Cdo 52/2009

R o z s u d o k

V m e n e S l o v e n s k e j r e p u b l i k y

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Ladislava Górasza a sudcov JUDr. Ley Stovičkovej a JUDr. Ivana Machyniaka v právnej veci navrhovateľky **O. B.**, bývajúcej v B., zastúpenej JUDr. S. S., advokátom, so sídlom v N. proti odporcovi **1/ Mestu Nitra, Štefánikova 60**, a **2/ Slovenskej republike - Krajský úrad Nitra, Štefánikova 69**, o zaplatenie **1 822,41 eur s príslušenstvom**, vedenej Okresným súdom Nitra pod sp. zn. 25 C 87/2002, o dovolaní odporcu 1/ proti rozsudku Krajského súdu v Nitre z 29. septembra 2008 sp. zn. 5 Co 94/2008, takto

r o z h o d o l :

Dovolanie **z a m i e t a .**

Navrhovateľke nepriznáva náhradu trov dovolacieho konania.

O d ô v o d n e n i e

Navrhovateľka sa domáhala svojim návrhom proti odporcom vydania bezdôvodného obohatenia, proti odporcovi 1/ vo výške 54 902,-- Sk a odporcovi 2/ vo výške 8 719,-- Sk s príslušenstvom, na tom skutkovom základe, že odporcovia bezzmluvne užívali jej vlastnícky patriace nehnuteľnosti v období od 24. mája 1999 do 31. decembra 2000 bez akejkoľvek náhrady. Užívanie pozemku parc. č..X. odporcom 1/ spočívalo v užívaní dotknutého pozemku, ktorý je verejným priestranstvom - verejnou zeleňou neobmedzeným okruhom užívateľov, najmä obyvateľmi obytných domov v bezprostrednej blízkosti pozemku

(okrem iných), a užívanie pozemku parc. č. X. odporcom 2/ spočívalo vo vlastníctve nehnuteľností - garáží na ňom sa nachádzajúcich.

Okresný súd Nitra (súd prvého stupňa) rozsudkom z 19. júla 2005 č. k. 25 C 87/2002-125 návrh voči odporcovi 1/ zamietol a uložil odporcovi 2/ povinnosť zaplatiť navrhovateľke 1 699,65 Sk so 17 % úrokom z omeškania od 31.12.2000 do zaplataenia, všetko do 15 dní od právoplatnosti rozsudku a vo zvyšku návrh voči odporcovi 2/ zamietol. Navrhovateľke uložil povinnosť zaplatiť Okresnému súdu Nitra náhradu trov štátu 9 796,50 Sk, súdny poplatok 2 640,-- Sk a odporcovi 1/ náhradu trov konania 500,-- Sk, všetko do 15 dní od právoplatnosti rozsudku a odporcovi 2/ náhradu trov konania nepriznal. Rozhodnutie založil na nedostatku pasívnej vecnej legitímácie odporcu 1/ a čiastočnej vecnej pasívnej legitímácii odporcu 2/. Vychádzal z nespornej skutočnosti vlastníctva navrhovateľky pozemkov v k. ú. N. zapísaných na LV č. X. pod parc. č..X. - ostatné plochy o výmere X. m2 a parc. č. X. - zastavané plochy o výmere X. m2, ktoré nadobudla dedením po poručiťelke A. S. na základe osvedčenia o dedičstve zo 6. mája 1999 č. k. D 264/99-32, právoplatného 24. mája 1999. Uvedenému dedičskému konaniu predchádzalo osvedčenie vyhlásenia formou notárskej zápisnice zo X. sp. zn. N., že A. S., právna predchodkyňa navrhovateľky, bola ku dňu svojej smrti vlastníčkou uvedených dvoch pozemkových nehnuteľností. Považoval preukázaným, že odporca 1/ nehnuteľnosť - pozemok parc. č..X. neužíval, a ani zápis v katastri nehnuteľností o tom, že odporca 1/ je držiteľom, nájomcom alebo inou oprávnenou osobou, nepreukazuje, že uvedený pozemok vo vlastníctve navrhovateľky, aj skutočne užíval v období od 24. mája 1999 do 31. decembra 2000 (ďalej len „rozhodné obdobie“). Vychádzajúc z ustanovenia § 451 ods. 1 a 2 Občianskeho zákonníka dospel k záveru o nedostatku pasívnej vecnej legitímácie odporcu 1/ zo záväzku z bezdôvodného obohatenia vzniknutého užívaním pozemku navrhovateľky bez zmluvného vzťahu. Odporcu 2/ považoval čiastočným užívateľom pozemku parc. č. X. o výmere X. m2 na základe skutočnosti, že je podielovým spoluvlastníkom garáží na ňom postavených v spoluvlastníckom podiele X.. Výšku bezdôvodného obohatenia stanovil zodpovedajúcu X. výšky nájomného v rozhodnom období, ktoré vyplývalo zo znaleckého posudku Ing. I. C. vo výške X. Sk/m2. O trovách konania rozhodol podľa § 148 O.s.p., keďže navrhovateľka bola v značnej miere v konaní neúspešná, uložil jej povinnosť zaplatiť náhradu trov konania štátu vo výške trov znaleckého dokazovania. Rozhodnutie o trovách konania účastníkov odôvodnil ustanovením § 142 ods. 2 O.s.p. a úspešnosťou odporcu 1/ a odporcu 2/ v konaní a návrhom na prisúdenie trov konania

a ich vyčíslením odporcom 1/ vo výške súdneho poplatku za odpor podaný proti platobnému rozkazu vydanému v danej veci a nevzniknutím trov odporcovi 2/.

Krajský súd v Nitre, rozhodujúc o odvolaní navrhovateľky, rozsudkom z 2. apríla 2007 sp. zn. 5 Co 130/2006 rozsudok súdu prvého stupňa v napadnutej časti, vo výroku o zamietnutí návrhu voči odporcovi 1/, vo výroku o zamietnutí zvyšku návrhu voči odporcovi 2/ a vo výroku o povinnosti navrhovateľky zaplatiť odporcovi 1/ náhradu trov konania, potvrdil a vo výroku o poplatkovej povinnosti zmenil a výrok o povinnosti navrhovateľky zaplatiť náhradu trov konania štátu zrušil. Odvolacie konanie v časti týkajúcej sa odvolania navrhovateľky nad 7 019,35 Sk a nad 54 902,-- Sk s príslušenstvom zastavil. Odporcom nepriznal náhradu trov odvolacieho konania. V odôvodnení rozhodnutia uviedol, že dotknuté nehnuteľnosti prešli v roku 1969 do vlastníctva bývalého Čsl. štátu podľa vládneho nariadenia č. 15/1959 Zb. na základe rozhodnutia Finančného odboru MsNV Nitra č. X., ktoré rozhodnutie nebolo zákonným spôsobom zrušené (v spise sa žiadne takéto rozhodnutie nenachádzalo). Keďže navrhovateľka ako právna nástupkyňa po neb. A. S. neuplatnila reštitučný nárok voči povinným osobám, ktoré predmetné nehnuteľnosti v rozhodnom období užívali, hodnotil uplatnený návrh na vydanie bezdôvodného obohatenia ako obchádzanie účelu a zmyslu reštitučného konania. Podľa jeho názoru, ak navrhovateľka nevyužila v zákonnej lehote právo domáhať sa nápravy vlastníckych vzťahov k nehnuteľnostiam podľa reštitučných právnych predpisov (zákona č. 403/1990 Zb., resp. zákona č. 87/1991 Zb.), nemôže sa s úspechom domáhať „nápravy za užívanie nehnuteľností formou vydania bezdôvodného obohatenia“ voči odporcom podľa všeobecného zákona - Občianskeho zákonníka. Rozsudok súdu prvého stupňa v časti, ktorou návrh voči odporcom zamietol, považoval preto z iných dôvodov za vecne správny. Keďže navrhovateľka vzala odvolanie nad sumy uvedené vo výroku rozhodnutia späť, odvolací súd v tejto časti odvolacie konanie zastavil (§ 207 ods. 3 O.s.p.).

Na dovolanie navrhovateľky Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudkom z 26. februára 2008 sp. zn. 2 Cdo 199/2007 rozsudok Krajského súdu v Nitre vo výroku, ktorým rozsudok súdu prvého stupňa v napadnutej časti potvrdil, vo výroku o povinnosti navrhovateľky zaplatiť súdny poplatok a vo výroku o náhrade trov odvolacieho konania, zrušil v zmysle § 243b ods. 1 O.s.p. a podľa odseku 2 tohto ustanovenia vec mu v rozsahu zrušenia vrátil na ďalšie konanie. Dôvodom zrušenia rozsudku Krajského súdu v Nitre v napadnutých výrokoch bolo porušenie práva navrhovateľky týmto súdom na spravodlivý

proces, pretože svoje rozhodnutie „nečakane“ založil na iných právnych záveroch než súd prvého stupňa, a tým v skutočnosti odňal navrhovateľke právo namietať správnosť jeho právneho názoru na inštančne vyššom súde. K novým právnym záverom súdu druhého stupňa sa navrhovateľka nemala možnosť vyjadriť, prípadne predložiť nové dôkazy, ktoré z hľadiska dovtedajších právnych záverov súdu prvého stupňa sa nejavili významné. Ak odvolací súd dospel k iným právnym záverom pri posúdení zisteného skutkového stavu súdom prvého stupňa, mal správne rozhodnutie prvostupňového súdu zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie. Požiadavke dôsledného rešpektovania ústavného princípu dvojinštančnosti občianskeho súdneho konania odvolací súd mohol učiniť zadosť iba kasačným rozhodnutím. Tým, že odvolací súd tak nepostupoval, znemožnil navrhovateľke realizáciu jej procesných práv, lebo jej odoprel možnosť prieskumu správnosti nových, prípadne z pohľadu súdu prvého stupňa dovtedy bezvýznamných, avšak z hľadiska právneho posúdenia odvolacím súdom, rozhodujúcich skutkových zistení. Svojim postupom teda navrhovateľke odňal možnosť konať pred súdom v zmysle § 237 písm. f) O.s.p., ktorá vada je tak závažnou procesnou vadou, že rozhodnutie vydané v takomto konaní, nemôže byť považované za správne.

Krajský súd v Nitre potom rozsudkom z 29. septembra 2008 sp. zn. 5 Co 94/2008 zmenil rozsudok súdu prvého stupňa vo výroku o zamietnutí návrhu proti odporcovi 1/ a vo výroku o povinnosti navrhovateľky zaplatiť súdny poplatok tak, že odporcovi 1/ uložil povinnosť zaplatiť navrhovateľke 54 902,-- Sk so 17,6 % úrokom z omeškania od 2. januára 2001 do zaplatenia, všetko do troch dní, a vo výroku o zamietnutí návrhu voči odporcovi 2/ a vo výroku o nepriznaní náhrady trov konania odporcovi 2/ rozsudok súdu prvého stupňa potvrdil. Odporcovi 1/ uložil povinnosť zaplatiť navrhovateľke náhradu trov konania 26 403,50 Sk a odporcovi 2/ nepriznal náhradu trov odvolacieho konania. Navrhovateľke uložil poplatkovú povinnosť vo výške 1 277,50 Sk. Stotožnil sa so skutkovým stavom zisteným súdom prvého stupňa, ktorý však vo vzťahu k odporcovi 1/ právne posúdil odlišne. Vychádzal zo skutočnosti, že pozemok navrhovateľky je verejnou zeleňou v bytovej zástavbe prístupným neobmedzenému okruhu užívateľov, spĺňajúcim znaky verejného priestranstva. Dospel k záveru, že vyňatie priestoru (pozemku) vlastneného súkromným subjektom a spĺňajúceho znaky verejného priestranstva, z verejnoprávneho režimu verejného priestranstva, by viedlo k podstatnému sťaženiu či znemožneniu právnej regulácie spoločenských vzťahov, na ktorých má obec verejný záujem, a to či už ide o jej povinnosť

vytvárať pre svojich obyvateľov vhodné životné prostredie alebo dbať na urbanistické či ekologické kritériá, na ktorý účel slúži pozemok navrhovateľky. Vyslovil, že pokiaľ nie je v občianskoprávnej rovine zmluvou upravené obecné užívanie sporného pozemku, ktorý slúži obyvateľom bytov v prilahlých obytných domoch, má to za následok vznik bezdôvodného obohatenia na strane obce plnením bez právneho dôvodu (§ 451 ods. 1 a 2 Občianskeho zákonníka), lebo aj keď existuje právny dôvod užívania tohto pozemku (verejnej zelene či verejného priestranstva), nejde o titul, podľa ktorého by obci vzniklo oprávnenie, aby takéto plnenie zo strany tretej osoby (strpenie užívania majetku navrhovateľky) bolo poskytované bezplatne. V opačnom prípade by došlo k porušeniu základného princípu občianskoprávnych vzťahov, spočívajúceho v rovnosti ich účastníkov (§ 2 ods. 2 Občianskeho zákonníka). Vyslovil, že pokiaľ pozemok navrhovateľky nebol vyvlastnený vo verejnom záujme, potom je navrhovateľka ako jeho vlastníčka povinná strpieť obmedzenie vlastníckeho práva tým, že tento pozemok je užívaný pre potrebu všetkých ako verejná zeleň alebo verejné priestranstvo, ale za náhradu. Výšku bezdôvodného obohatenia určil zodpovedajúcu výške nájomného X. Sk za 1 m² vynakladaného obvykle v danom mieste a čase na užívanie obdobných nehnuteľností. Vzhľadom k výmere odporcom 1/ užívaného pozemku X. m² stanovil mesačné nájomné 3 050,-- Sk a celkové bezdôvodné obohatenie za obdobie od 25. mája 1999 do 31. decembra 2000 výškou 58 561,50 Sk. Vzhľadom k nemožnosti súdu prekročiť petit návrhu, prisúdil navrhovateľke bezdôvodné obohatenie v ňou požadovanej nižšej výške 54 902,-- Sk. Úrok z omeškania odôvodnil ustanovením § 517 ods. 2 Občianskeho zákonníka a nariadením vlády č. 87/1995 Z. z. Rozhodnutie vo výroku o práve na náhradu trov konania odôvodnil v zmysle § 224 ods. 1 a 2 O.s.p. ustanovením § 142 ods. 1 O.s.p. a úspešnosťou navrhovateľky v konaní proti odporcovi 1/ a výšku náhradou trov právneho zastúpenia priznaných podľa príslušných vyhlášok o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb (vyhlášok č. 240/1990 Zb. a č. 163/2002 Z. z.), a úspešnosťou odporcu 2/ v odvolacom konaní, ktorý si náhradu trov odvolacieho konania neuplatnil. Doplatenie poplatkovej povinnosti stanovil zohľadniac výšku žalobou uplatneného plnenia, výšku už navrhovateľkou splnenej poplatkovej povinnosti a jej 50 % oslobodenie od súdnych poplatkov.

Proti rozsudku odvolacieho súdu podal dovolanie odporca 1/ (ďalej len odporca), z obsahu ktorého vyplýva (§ 41 ods. 2 O.s.p.), že navrhol rozsudok odvolacieho súdu vo výroku týkajúcom sa odporcu 1/ v zmysle § 243b ods. 2 O.s.p. zmeniť tak, že rozsudok

súdu prvého stupňa vo výroku o zamietnutí návrhu proti odporcovi 1/ potvrdzuje alebo zrušiť a vec vrátiť v rozsahu zrušenia odvolaciemu súdu na ďalšie konanie. Dovolateľ tvrdil, že rozhodnutie odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci, čím uplatnil dovolací dôvod v zmysle § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p. Podľa odporcu odvolací súd nesprávne právne posúdil okolnosti bezdôvodného obohatenia, nakoľko nesprávne vychádzal zo skutkového zistenia, že odporca nehnuteľnosť - pozemok vo vlastníctve navrhovateľky skutočne užíval bez zmluvného vzťahu. Zároveň spochybnil záver odvolacieho súdu, že pozemok parc. č..X. v k. ú. N. je verejnou zeleňou, pretože je v katastri nehnuteľností zapísaný ako ostatná zeleň v bytovej zástavbe a je predmetom verejného užívania, teda je prístupný neobmedzenému okruhu užívateľov. Zápis v katastri nehnuteľností má len informatívny charakter a nie je záväzným údajom katastra. Argumentoval tiež tým, že zákon nedefinuje pojem verejná zeleň a verejné priestranstvo. Verejné priestranstvo je definované len pre účely zákona č. 582/2004 Z. z. o miestnych daniach a miestnom poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady v § 30 ods. 2 tak, že verejným priestranstvom na účely tohto zákona sú verejnosti prístupné pozemky vo vlastníctve obce. Verejným priestranstvom na účely tohto zákona nie sú pozemky, ktoré obec prenajala podľa osobitného zákona. Predmetný pozemok nie je vo vlastníctve obce, a skutočnosť, že je verejne prístupný si zapríčinila navrhovateľka sama tým, že napriek opakovaným výzvam odporcu pozemok neoplotila. Nesúhlasil ani s tvrdením, že odporca užíva predmetný pozemok tým spôsobom, že tento dotvára životné prostredie obce, pretože potom by mesto užívalo všetky pozemky na jeho území, nakoľko všetky spolu vytvárajú životné prostredie. Podľa dovolateľa bezdôvodne sa neobohatila získaním majetkového prospechu z nepoctivých zdrojov podľa § 451 ods. 2 Občianskeho zákonníka, pretože činnosťou v rozpore s dobrými mravmi ani so zákonom nie je jeho nezaujím od navrhovateľky pozemok kúpiť, zameniť ho alebo jej platiť nájomné za to, že ho nemôže využívať na účel, aký by chcela. Vyslovil názor, že každý pozemok nemožno využívať na všetky účely, avšak obmedzenie z hľadiska územného plánu sa vzťahuje na všetkých vlastníkov pozemkov v cieľovom území rovnako. Uplatnil si náhradu trov dovolacieho konania.

K dovolaniu odporcu sa vyjadrila navrhovateľka, ktorá navrhla dovolanie zamietnuť pre nedôvodnosť v zmysle § 243b ods. 1 O.s.p. Uviedla, že v konaní nedošlo ani k procesným vadám, pre ktoré by bolo nutné rozhodnutie odvolacieho súdu v napadnutom rozsahu zrušiť. Nesúhlasila s tvrdením dovolateľa o oplotení predmetného pozemku, pretože pozemok sa

nachádza medzi obytnými domami a znemožnila by tým občanom prístup k obytným domom, okrem narušenia urbanistickej, ekologickej a estetickej funkcie okolitého priestoru, nehľadiac na jej náklady na oplatenie.

Na vyjadrenie navrhovateľky k dovolaniu reagoval odporca, ktorý uviedol, že dôvodom znemožnenia nakladania s pozemkom nemôže byť stavba nachádzajúca sa na vedľajšom pozemku. Rovnako ani využitie akéhokoľvek pozemku nie je nemenné, predmetný pozemok navrhovateľky je v zmysle územného plánu funkčne určený na kompaktnú uličnú zástavbu do výšky X. podlaží pre bývanie a vybavenosť. Predmetný pozemok užívajú obyvatelia blízkeho bytového domu s tichým súhlasom navrhovateľky, a nie odporca. Poukázal na to, že vodovodné prípojky, kanalizácia a elektrický kábel uložené na tomto pozemku nie sú vo vlastníctve odporcu, preto pozemok neužíva odporca ani týmto spôsobom. Preukázaním užívania celého predmetného pozemku odporcom nie je ani stĺp verejného osvetlenia nachádzajúci sa na okraji pozemku.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.), po zistení, že dovolanie podal účastník konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.), ktorý je riadne zastúpený (§ 241 ods. 1 O.s.p.), proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom (§ 238 ods. 1 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.), preskúmal napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu v rozsahu podľa § 242 ods. 1 O.s.p. a dospel k záveru, že dovolanie odporcu nie je dôvodné.

Z ustanovenia § 236 ods. 1 O.s.p. vyplýva, že dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa.

Dovolanie je tiež prípustné proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol zmenený rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej (§ 238 ods. 1 O.s.p.).

Podľa ustanovenia § 241 ods. 2 O.s.p. dovolanie možno odôvodniť len tým, že a/ v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237, b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, c/ rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci.

Najvyšší súd Slovenskej republiky je oprávnený rozhodnutie odvolacieho súdu preskúmať len v rozsahu, v ktorom bol jeho výrok napadnutý, pričom je viazaný uplatneným dovolacím dôvodom, vrátane toho, ako ho dovolateľ obsahovo vymedzil (§ 242 ods. 1 O.s.p.). Dovolací súd nie je viazaný rozsahom dovolacích návrhov v prípadoch uvedených v ustanovení § 242 ods. 2 písm. a/ až d/ O.s.p. Ak nejde o vady uvedené v § 237 O.s.p. neprihliada na vady konania, ktoré neboli uplatnené v dovolaní, iba že by tieto vady mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci (§ 242 ods. 1 O.s.p.).

Uvedené zákonné ustanovenie § 237 O.s.p. pripúšťa dovolanie proti každému rozhodnutiu (rozsudku alebo uzneseniu) odvolacieho súdu, ak konanie, v ktorom bolo vydané, je postihnuté niektorou zo závažných procesných väd vymenovaných v písmenách a/ až g/ tohto ustanovenia (ide tu o nedostatok právomoci súdu, nedostatok spôsobilosti účastníka byť účastníkom konania, nedostatok riadneho zastúpenia procesne nespôsobilého účastníka, prekážku veci právoplatne rozhodnutej alebo už prv začatého konania, ak sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, prípad odňatia možnosti účastníkovi pred súdom konať a prípad rozhodovania vylúčeným sudcom alebo nesprávne obsadeným súdom).

Dovolateľ vady konania v zmysle § 237 O.s.p. v dovolaní výslovne nenamietal a ich existenciu nezistil v konaniach pred súdmi oboch nižších stupňov ani dovolací súd.

Z obsahu dovolania odporcu vyplýva, že uplatňuje dovolací dôvod v zmysle § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p., t.j. že rozhodnutie odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci.

Právnym posúdením veci v zmysle vyššie citovaného zákonného ustanovenia je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a aplikuje konkrétnu právnu normu na zistený skutkový stav. Nesprávnym právnym posúdením veci je omyl súdu pri aplikácii práva na zistený skutkový stav. O nesprávnu aplikáciu právnych predpisov ide vtedy, ak súd nepoužil správny právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

Odporca spochybňuje správnosť právneho záveru odvolacieho súdu o pasívnej vecnej legitímácii uspokojenia nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia za obdobie

od 25. mája 1999 do 31. decembra 2000 argumentujúc, že jeho užívanie spornej nehnuteľnosti – pozemku nebolo v konaní preukázané.

V prejednávanej veci ide o posúdenie pasívnej vecnej legitímácie vo veci vydania bezdôvodného obohatenia vzniknutého užívaním cudzej veci bez zmluvy.

Podľa § 451 ods. 1 Občianskeho zákonníka, kto sa na úkor iného bezdôvodne obohatí, musí obohatenie vydať. Podľa odseku 2 tohto ustanovenia bezdôvodným obohatením je majetkový prospech získaný plnením bez právneho dôvodu, plnením z neplatného právneho úkonu alebo plnením z právneho dôvodu, ktorý odpadol, ako aj majetkový prospech získaný z nepoctivých zdrojov.

Podľa § 456 Občianskeho zákonníka predmet bezdôvodného obohatenia sa musí vydať tomu, na úkor koho sa získal. Ak toho, na úkor koho sa získal, nemožno zistiť, musí sa vydať štátu.

Ustanovenie § 451 Občianskeho zákonníka vyjadruje všeobecnú zásadu občianskeho práva, podľa ktorej sa nikto nesmie bezdôvodne obohacovať na úkor iného. Bezdôvodné obohatenie je pritom chápané ako záväzok (§ 489 Občianskeho zákonníka), z ktorého vzniká tomu, kto sa obohatil, povinnosť vydať to, o čo sa bezdôvodne obohatil, a tomu, na ktorého úkor k obohateniu došlo, právo požadovať vydanie predmetu bezdôvodného obohatenia. O obohatenie ide vtedy, ak sa plnením niekomu dostalo majetkovej hodnoty vyjadrenej tým, že v jeho majetku došlo buď k zvýšeniu aktív (§ 451 ods. 2 Občianskeho zákonníka) alebo k zníženiu pasív (§ 454 Občianskeho zákonníka). Vecnou legitímáciou (či už aktívnou alebo pasívnou) je stav, ktorý vyplýva z hmotného práva. Kto je v rámci zodpovednosti za bezdôvodné obohatenie pasívne legitímovaný, vyplýva z § 451 ods. 1 Občianskeho zákonníka. Je ním ten, ktorého majetok sa na úkor druhého neoprávnene zväčšil alebo u ktorého nedošlo k zmenšeniu majetku, aj keď k tomu malo v súlade s právom dôjsť. Tak je tomu preto, že predpokladom zodpovednosti za získané bezdôvodné obohatenie, ktoré sa musí vydať, nie je protiprávny úkon obohateného ani jeho zavinenie, ale objektívne vzniknutý stav obohatenia (presun majetkových hodnôt), ku ktorému došlo spôsobom, ktorý právny poriadok neuznáva. Aktívne legitímovaným subjektom k uplatneniu práva na vydanie bezdôvodného obohatenia (§ 456 Občianskeho zákonníka) je ten, na ktorého úkor bolo bezdôvodné obohatenie získané.

Odvolačný súd postavil svoje rozhodnutie na právnom názore, že užívaním verejného priestranstva, ktorým je aj pozemok navrhovateľky, obyvateľmi mesta odporcu, bez poskytovania finančného ekvivalentu navrhovateľke, sa odporca bezdôvodne obohatil na úkor navrhovateľky.

Podľa § 4 ods. 3 písm. e/, f/ a g/ zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení do 31. decembra 2001, obec pri výkone samosprávnych funkcií vykonáva výstavbu, údržbu a správu miestnych komunikácií, verejných priestranstiev, obecného cintorína, kultúrnych, športových a ďalších obecných zariadení, miestnych historických pamiatok a stavieb, zabezpečuje verejnoprospešné služby (odvoz komunálneho odpadu a čistenie obce, správu a údržbu verejnej zelene a verejného osvetlenia, zásobovanie vodou, odvádzanie odpadových vôd a pod.) a verejnú dopravu, a utvára a chráni zdravé podmienky a zdravý spôsob života a práce obyvateľov obce, chráni životné prostredie, ako aj utvára podmienky pre vzdelávanie, kultúru, záujmovú umeleckú činnosť, telesnú kultúru a šport.

Podľa § 6 ods. 1 zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení, v znení platnom a účinnom v rozhodnom období, na plnenie úloh samosprávy obce, alebo ak to ustanovuje zákon, obec vydáva pre územie obce všeobecne záväzné nariadenie (ďalej len „nariadenie“). Nariadenie obce nesmie odporovať ústave ani zákonu. Vo veciach, v ktorých obec plní úlohy štátnej správy (§ 5), môže vydať nariadenie len na základe splnomocnenia zákona a v jeho medziach; takéto nariadenie nesmie odporovať ani inému všeobecne záväznému právnomu predpisu.

Definíciu pojmu „verejné priestranstvo“ obsahoval v období od 1. januára 1991 zákon č. 544/1990 Zb. o miestnych poplatkoch. Verejným priestranstvom podľa tohto zákona boli najmä cesta, miestna komunikácia, námestie, chodník, trhovisko. Za verejné priestranstvo môžu byť určené všetky verejnosti prístupné pozemky v obci okrem tých, ktoré sú vo vlastníctve fyzických a právnických osôb s výnimkou obcí, alebo ku ktorým majú tieto osoby právo hospodárenia (§ 2 ods. 3 zákona v znení platnom od 1. mája 1992 do 28. februára 2001, t. j. aj v rozhodnom období). Nemožno však prehliadnuť, že táto definícia súvisela s vyberaním miestnych poplatkov (por. § 1, § 2 a § 15 zákona o miestnych poplatkoch). Ďalšie vymedzenie pojmu verejného priestranstva náš právny poriadok nepriniesol. Okrem uvedeného zákona, zákon č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení používa termín verejné priestranstvo v súvislosti s výkonom samosprávnych funkcií jednotlivých obcí v ustanovení

§ 4 ods. 3 písm. e/ a f/. Obec pri výkone samosprávnych funkcií najmä (okrem iného) vykonáva údržbu a správu verejných priestranstiev (písm. e/), zabezpečuje verejnoprospešné služby, medzi ktoré patrí aj správa a údržba verejnej zelene (písm. f/). Okrem uvedených povinností, vyplývajúcich každej obci priamo z citovaného zákona, každá obec, t. j. aj odporca, pri výkone samosprávnych funkcií (najmä) utvára a chráni zdravé podmienky a zdravý spôsob života a práce obyvateľov obce, chráni životné prostredie, ako aj utvára podmienky pre vzdelávanie, kultúru, záujmovú umeleckú činnosť, telesnú kultúru a šport (písm. g/). Na plnenie svojich samosprávnych funkcií alebo ak to ustanovuje zákon, obec vydáva pre územie obce všeobecné záväzné nariadenia, ktoré nesmie odporovať ústave ani zákonu (§ 6 ods. 1 prvá a druhá veta zákona o obecnom zriadení).

Súčasná právna teória i prax chápe pod pojmom verejné užívanie verejného priestranstva užívanie všeobecne prístupných materiálnych statkov vopred neobmedzeným okruhom užívateľov. Musí ísť pritom o také užívanie, ktoré zodpovedá povahe a účelu statku a ktoré nevylučuje z obdobného užívania toho istého statku iných, aj len potenciálnych užívateľov. Rozlišujú sa pritom dva druhy verejného užívania, a to užívanie všeobecné a užívanie osobitné. Oba druhy užívania majú verejnoprávnu povahu, vôľa vlastníka tu nehrá žiadnu rolu. Všeobecné užívanie nevyžaduje žiadne rozhodnutie správneho orgánu, nie je preň treba žiadne povolenie, okruh užívateľov je neobmedzený. Naproti tomu osobitné užívanie vzniká na základe správneho rozhodnutia a len pre užívateľov v tomto rozhodnutí označených. Podľa teórie sú verejné priestranstvá, ako materiálny statok, jedným z možných predmetov verejného užívania, medzi ktoré patrí najmä voda, pozemné komunikácie, krajina, les, ovzdušie, niektoré druhy energií a kmitočtové spektrum. Aj keď vlastník má teoretické právo brániť sa všeobecnému užívaniu svojho majetku, vyňatie priestorov vlastnených súkromnými subjektmi a spĺňajúcich zákonné znaky verejného priestranstva z verejnoprávneho režimu verejného priestranstva by viedlo k podstatnému sťaženiu či znemožneniu právnej regulácie spoločenských vzťahov, na ktorých má obec ako verejnoprávna korporácia verejný záujem. Tak je tomu preto, aby obec mohla plniť povinnosti, vyplývajúce pre ňu zo zákona o obecnom zriadení (napr. § 1 ods. 4 a § 4 ods. 3 písm. e/, f/ a g/).

Obec (mesto) má postavenie verejnoprávnej korporácie, má vlastný majetok, má vlastné príjmy a hospodári za podmienok stanovených zákonom podľa vlastného rozpočtu (viď nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. III. ÚS 389/08 z 1. apríla 2009).

Vykonáva jednak prenesenú pôsobnosť, ktorá predstavuje výkon štátnej správy zverenej orgánom mesta, a ďalej samostatnú pôsobnosť, ktorá je prejavom jej samosprávy. V oblasti prenesenej pôsobnosti sa uplatňujú princípy verejného práva regulujúce výkon verejnej správy. Orgány verejnej moci tu teda vystupujú autoritatívne vo vzťahu k občanom a jedná sa teda o správu uplatňujúcu princípy nadriadenosti a podriadenosti. Pokiaľ ide ovšem o výkon samosprávy, ktorej podstatou je predovšetkým hospodárenie s majetkom, kedy o spôsoboch jeho využitia a nakladania s ním rozhoduje v medziach zákona verejnoprávna korporácia (právnická osoba - čl. 65 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky) samostatne, tu je potrebné zdôrazniť, že verejnoprávna korporácia vstupuje do súkromnoprávnych vzťahov, kde platia súkromnoprávne princípy, predovšetkým princíp rovnosti strán a ďalšie princípy občianskeho práva, vrátane princípu vydania bezdôvodného obohatenia vzniknutého užívaním cudzieho majetku.

Preto ak nie je v občianskoprávnej rovine (napr. zmluvou) upravené všeobecné užívanie verejného priestranstva, zahrňujúce aj len sčasti pozemky vlastnícky patriace tretej osobe, má to za následok vznik bezdôvodného obohatenia na strane obce plnením bez právneho dôvodu (§ 451 ods. 2 Občianskeho zákonníka), pretože aj keď existuje právny dôvod užívania verejného priestranstva, nejde o titul, podľa ktorého by obci vzniklo oprávnenie, aby také plnenie zo strany tretej osoby (strpenie užívania jej majetku) bolo poskytované bezplatne. Pripustením opačnej možnosti by došlo k porušeniu základného princípu občianskoprávnych vzťahov, spočívajúceho v rovnosti ich účastníkov (§ 2 ods. 2 Občianskeho zákonníka).

Súdy mali zistené, ako vyplynulo zo znaleckého posudku Ing. I. C., znalca z odboru stavebníctvo - odvetvie pozemné stavby, projektovanie v stavebníctve, oceňovanie nehnuteľností, č. X. z X., že pozemok č..X. je zapísaný v katastri nehnuteľností ako ostatná plocha, pozemok v zastavanom území obce, charakteristika - pamiatkovo chránené územie, zeleň v bytovej zástavbe. Fakticky ide o pozemok, ktorý bezprostredne susedí s bytovým domom, nachádza sa na ňom prístupový chodník ku vchodom bytovej budovy parc. č. X. (aj kanalizácia, vodovod a ich prípojky pre bytovú budovu, elektrický káblový podzemný rozvod, vzdušný telekomunikačný rozvod) a je osadený nízkou vegetáciou a trávny porastom. Dotknutý pozemok je teda pozemkom v území dokončenej obytnej zástavby a je svojim charakterom, tvarom a umiestnením určený k plneniu funkcie verejnej zelene. Tento pozemok tak môže slúžiť verejnosti na jej rekreáciu a na ďalšie využitie. Charakter dotknutého

pozemku navrhovateľky (verejné priestranstvo - verejná zeleň) vyplýva zo všeobecne záväzných nariadení odporcu platných a účinných v rozhodnom období.

Zo všeobecne záväzného nariadenia mesta Nitry č. 3/1992 o dodržiavaní verejného poriadku a verejnej čistoty (platného a účinného v rozhodnom období), ktoré prijalo mestské zastupiteľstvo v Nitre na základe § 6 a § 4 ods. 3 písm. d/, e/, f/, g/ a m/ (okrem iných) zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení vyplýva, že za **verejné priestranstvo** sa v zmysle tohto nariadenia považujú všetky miesta, priestory a plochy, ktoré slúžia verejnému užívaniu (pohybu, oddychu, rekreácii občanov). Sú to najmä mestské komunikácie, verejné plochy zelene, nábrežia, parky, lesy, zverejnené záhrady, nezastavené územia.

Zo všeobecne záväzného nariadenia mesta Nitry č. 15/1992 o starostlivosti o zeleň a správe zelene na území mesta Nitry (platného a účinného v rozhodnom období), na ktorom sa uznieslo mestské zastupiteľstvo v Nitre na základe § 6 a § 4 ods. 3 písm. f/ zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení a zákona č. 1/1955 Zb. o ochrane prírody, vyplýva že zeleň je súbor drevín (stromov a krov) a bylín a neživých prvkov, ktorý sa vyvinul na určitej ploche prirodzeným spôsobom alebo zámerným, cieľavedomým založením a usmerňovaním človekom a je jeden zo základných mestotvorných prvkov, tvorí kostru ekologickej stability mesta prepojenú s okolitou krajinou (§ 2). V zmysle § 3 ods. 2 písm. d/ tohto nariadenia sa mestská zeleň podľa charakteru a funkcie člení (aj) na sídliskovú zeleň - verejnú zeleň obytných súborov. Podľa práva užívania verejnú zeleň užíva neobmedzený druh návštevníkov, spravidla je majetkom mesta (§ 3 ods. 3 písm. a/).

Odporca disponujúci teda majetkom navrhovateľky mohol užívaním týchto pozemkov plniť svoje verejné funkcie súvisiace s uspokojovaním potrieb občanov, čo je jeho povinnosť stanovená zákonom, ktorú by však inak musel plniť iným spôsobom, tzn. napr. obdobné pozemky s verejnou zeleňou na rovnaký účel kúpiť alebo prenajať, prípadne zeleň tu vysadiť. V takom prípade by odporcovi užívaním majetku na úkor navrhovateľky majetkový prospech celkom určite nevznikol. Užívanie cudzieho majetku bez právneho dôvodu s povinnosťou vydať bezdôvodné obohatenie predstavuje všeobecné pojetie právneho princípu, ktorý je treba aplikovať na vopred bližšie neurčené prípady (§ 451 Občianskeho zákonníka).

Pri posudzovaní veci je treba rovnako vychádzať zo všeobecného chápania vlastníckeho práva ako práva, ktoré môže byť obmedzené len so súhlasom vlastníka, inak len na základe zákona. V danej veci navrhovateľka, ani jej právna predchodkyňa, neudelili súhlas

k užívaniu predmetného pozemku ako verejnej zelene v obytnej zástavbe. Podľa § 128 Občianskeho zákonníka je vlastníak povinný strpieť, aby v stave núdze alebo v naliehavom verejnom záujme bola na nevyhnutnú dobu v nevyhnutnej miere a za náhradu použitá jeho vec, ak účel nemožno dosiahnuť inak. Podľa ods. 2 tohto ustanovenia je možné vo verejnom záujme vec vyvlastniť alebo vlastnícke právo obmedziť, ak účel nemožno dosiahnuť inak, a to len na základe zákona, len na tento účel a za náhradu. Ak teda predmetný pozemok navrhovateľky nebol vo verejnom záujme vyvlastnený, je navrhovateľka ako vlastníčka pozemku povinná strpieť obmedzenie svojho vlastníckeho práva tým, že jej pozemok je užívaný pre potreby všetkých ako verejný priestranstvo - verejná zeleň v obytnej zástavbe, ale za náhradu. Túto argumentáciu vo svojom odôvodnení uviedol aj odvolací súd.

Uvedené chápanie vlastníckeho práva zodpovedá čl. 11 ods. 4 Listiny základných práv a slobôd (uverejnenej v Zbierke zákonov Slovenskej republiky pod š. 23/1991 Zb. ako ústavný zákon), podľa ktorého platí „Vyvlastnenie alebo nútené obmedzenie vlastníckeho práva je možné len vo verejnom záujme, a to na základe zákona a za náhradu“. Pokiaľ teda dôjde k skutočnému (faktickému) obmedzeniu vlastníckeho práva, jednotlivec má základné právo na náhradu, čo sa plne vzťahuje aj na prípad posudzovanej veci. Zmyslom čl. 11 ods. 4 listiny je, aby obmedzenie vlastníckeho práva jednotlivca, ktoré je v záujme verejnom, v záujme spoločnosti, je rozumné a spravodlivé, bolo jednotlivcovi vykompenzované tým subjektom, v ktorého prospech k obmedzeniu dochádza, t. j. spoločnosťou (cez štát, obec). Nemožno spravodlivo požadovať, aby „náklady“ spoločnosti niesol len jednotlivec, ktorého právna (vlastnícka) sféra je obmedzovaná. Túto požiadavku zohľadnilo napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu.

Zo zhora uvedených dôvodov je preto správny záver odvolacieho súdu o tom, že užívaním pozemku, vlastnícky patriaceho navrhovateľke, ktorý je verejným priestranstvom, neobmedzeným okruhom užívateľov, najmä obyvateľmi obce, je užívaním odporcom.

Je teda zrejmé, že odvolací súd na vec aplikoval správnu právnu normu (§ 451 a nasl. Občianskeho zákonníka), ktorú aj v nadväznosti na § 4 ods. 3 písm. e/, f/ a g/ zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení správne vyložil. Jeho rozhodnutie tak spočíva na správnom právnom posúdení veci, čím neprišlo k naplneniu dovolacieho dôvodu uplatneného odporcom.

Správny je aj výpočet výšky bezdôvodného obohatenia rovnajúci sa výške obvyklého nájomného v danom mieste a čase za porovnateľný pozemok, ktorým spôsobom postupoval odvolací súd vychádzajúc zo znaleckého posudku Ing. I. C.. Stanovil mesačné nájomné vo výške 3 050,-- Sk vychádzajúc z ročného nájomného určeného znalcom výškou X. Sk/rok/m², ktorý pri výmere dotknutého pozemku X. m² je 36 601,50 Sk (36 601,50 Sk : 12). Vzhľadom k rozhodnému obdobiu od 25.5.1999 do 31.12.2000, je výška bezdôvodného obohatenia za 19 mesiacov (od 1.6.1999 do 31.12.2000) 57 950,-- Sk a za 7 dní mesiaca máj 1999 (od 25.5.1999 do 31.5.1999) 688,--Sk, spolu 58 638,-- Sk. Keďže navrhovateľka žiadala prisúdiť bezdôvodné obohatenie vo výške 54 902,-- Sk, odvolací súd postupoval správne podľa § 153 ods. 2 O.s.p., keď viazaný výškou požadovaného plnenia v petite návrhu, prisúdil navrhovateľke bezdôvodné obohatenie vo výške 54 902,-- Sk.

Po preskúmaní veci dovolací súd dospel k záveru, že právne posúdenie veci odvolacím súdom, ktoré ho viedlo k zmene rozhodnutia súdu prvého stupňa, treba považovať za správne.

V dovolacom konaní (procesne) úspešnej navrhovateľke vzniklo právo na náhradu trov konania proti odporcovi, ktorý úspech nemal (§ 243b ods. 5 O.s.p., § 224 ods. 1 O.s.p. a § 142 ods. 1 O.s.p.). Úspešná účastníčka nepodala v dovolacom konaní návrh na uloženie povinnosti nahradiť jej trovy tohto konania (§ 243b ods. 5 O.s.p. v spojení s § 151 ods. 1 O.s.p.), preto jej dovolací súd nepriznal náhradu trov dovolacieho konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 31. januára 2011

JUDr. Ladislav G ó r á s z, v. r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia : Bc. Patrícia Špacírová